

Asevelvollisuus taloustieteen näkökulmasta

Panu Poutvaara

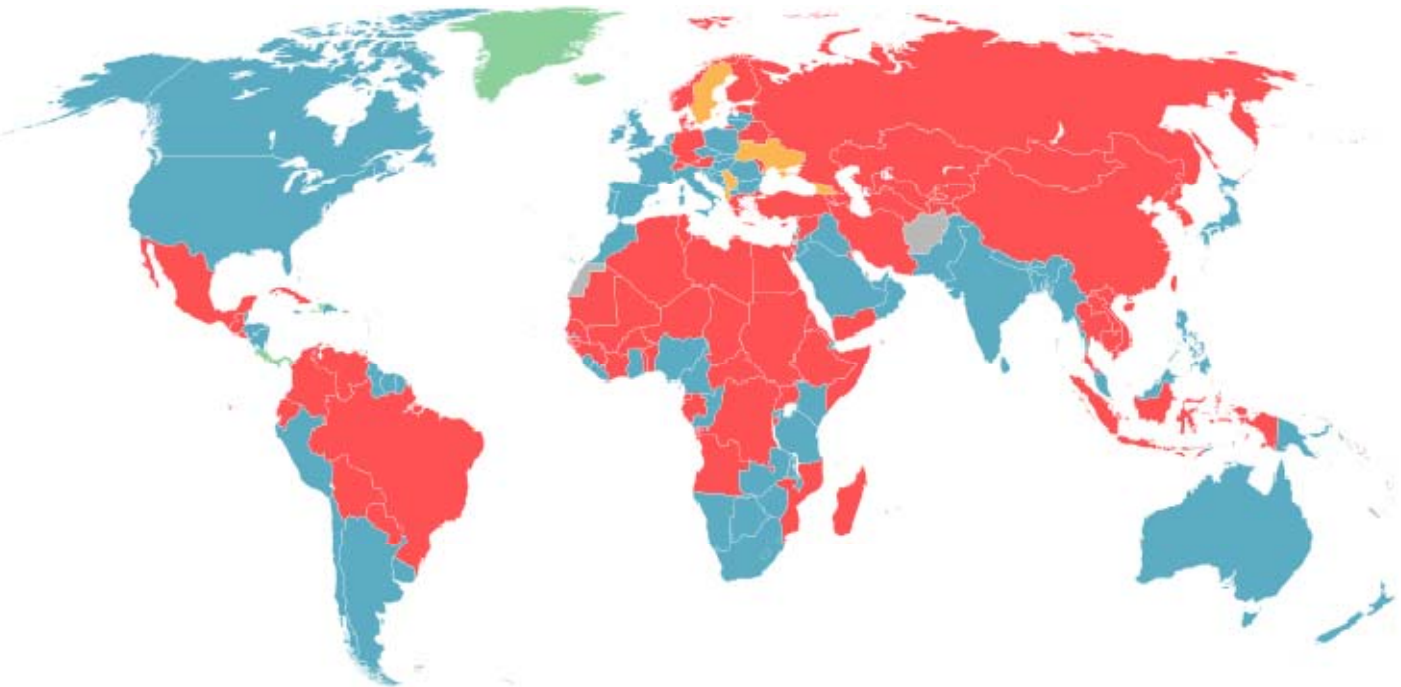
Professori, Helsingin yliopiston
kansantaloustieteen laitos

1. Johdanto

- Tehokkuus: miten asevelvollisuus- ja ammattiarmeija suhtautuvat toisiinsa?
- Oikeudenmukaisuus: miten jakaa maanpuolustusvastuu?
- Poliittikka: ketkä hyötyvät ja ketkä kärsivät asevelvollisuudesta?
- Empiirisiä tuloksia

Asevelvollisuus vai ammattiarmeija?

Sininen = vapaaehtoisarmeija

Punainen = asevelvollisuus käytössä

Oranssi = asevelvollisuudesta päätetty luopua 3 vuodessa

Vihreä = ei omia asevoimia

Huomioita

- Läntinen Eurooppa, Yhdysvallat, Kanada, Australia ja Uusi-Seelanti nojaavat vapaaehtoisuuteen
- Asevelvollisuus yhä yleistä kehitysmaissa, monissa entisissä sosialistimaissa, saksankielisissä maissa sekä Pohjoismaissa

Asevelvollisuus EU:ssa

- Itävalta, Kreikka, Kypros, Saksa, Suomi, Tanska ja Viro
- Ruotsi päättänyt luopua

Armeijan kustannukset

- Vapaaehtoisjärjestelmä:
vapaaehtoisten palkkaaminen vaatii verotuloja, ja verotus aiheuttaa vääristymiä
- Asevelvollisuusarmeija:
asevelvollisten vaihtoehtoiskustannukset, hukatut erikoistumisen edut, tehottomasti organisoitu tuotanto

Kumpi on kalliimpaa?

- Poliittisessa keskustelussa asevelvollisuutta väitetään usein kustannustehokkaaksi järjestelmäksi
- Tällöin kuitenkin katsotaan vain valtion budjettia, ei kansantaloudellisia vaikutuksia

Häivähdys historiaa

*„...the irresistible
superiority which
a standing army
has over every
sort of militia.“*

(Adam Smith 1776)

Entä nykyisin?

- Suurin osa taloustieteilijöistä yksimielisiä siitä, että ammattiarmeija on tehokkaampi
- Jos kaikkia kansalaisia ei tarvita armeijaan, vapaaehtoisuus johtaa tehokkaampaan valikoitumiseen

2. Asevelvollisuus ja taloudellinen tehokkuus

Erikoistuminen ja suhteellinen etu

- Moderni yhteiskunta nojaa työnjakoon
- Työnjaon taustalla erikoistuminen ja suhteellinen etu
- Erikoistuminen: kokemus opettaa
- Suhteellinen etu: eri ihmisillä erilaisia kykyjä ja mielenkiinnon kohteita

Vaihtoehtoiskustannus

- Valinnan vaihtoehtoiskustannus on paras vaihtoehto, josta luovutaan, kun valinta tehdään
- Asevelvollisen työpanoksen vaihtoehtoiskustannus voi koostua opiskelusta, työstä tai perheen kanssa vietetystä ajasta

Työmarkkinat markkinataloudessa

- Markkinataloudessa luotetaan siihen, että ihmiset tietävät valtiota paremmin, missä he ovat hyviä ja mitä he haluavat tehdä
- Suurin osa länsimaista luottaa vapaaehtoisuuteen myös maanpuolustuksessa

Asevelvollisuuden tehottomuus

- Erikoistumisen hyödyt jäävät pitkälti saamatta
- Armeijoissa käytetään liikaa työvoimaa suhteessa pääomaan
- Työvoiman tuhlaava käyttö seuraa näennäisen alhaisista kustannuksista
- Suhteellinen etu jää huomioimatta

Asevelvollisuus ja henkinen pääoma

- Asevelvollisuusikä
- 18-29
- Ilman asevelvollisuutta: opinnot, työkokemuksen karttuminen
- Asevelvollisuus keskeyttää tämän

Henkisen pääoman muodostuksen viivästyminen

Asevelvollisuus ja henkinen pääoma

- Asevelvollisuus lykkää kouluttautumista ja työelämään siirtymistä
- Palkkaprofiilien ollessa nousevia tämä voi johtaa matalampiin palkkoihin vielä vuosia armeijan / siviilipalveluksen jälkeen

Armeijakokemuksen hyödyt

- Armeijasta saatu johtamiskoulutus tai tekniset taidot voivat olla hyödyksi siviilissä
- Kokemuksen hyödyllisyys ei edellytä pakkoa
- Vapaaehtoisjärjestelmässä hyödylliset taidot kohdentuisivat niille, joille niistä eniten hyötyä

Kokemus ja vapaaehtoisten palkka

- Armeijasta saatavan kokemuksen arvo laskisi vapaaehtoisten vaatimaa korvausta
- Vapaaehtoisille kuuluisi maksaa myös reserveihin sitoutumisesta
- On tärkeää, että reservissä olevien taidoista pidetään riittävää huolta; ei turhia investointeja

Milloin vapaaehtoisjärjestelmä ei riitä?

- Jos sotilasdoktriini nojaa siihen, että reserveissa tarvitaan lähes koko ikäluokka, vapaaehtoisjärjestelmä ei parantaisi tehokkuutta
- Suomessa ja muissa maissa, joissa asevelvollisuus koskee vain miehiä, tämä argumentti ei ole pätevä
- Israel: palvelus koskee miehiä ja naisia

Kylmä sota

- Kylmän sodan aikana asevelvollisuus oli laajalti käytössä
- Reservien optimaalinen koko riippuu sotilaallisista uhkakuvista
- Massasota edellyttää isoja reservejä, mutta teknisesti kehittyneet maat voivat korvata määrää laadulla

3. Oikeudenmukaisuus

Sukupuolinäkökohta

- Vain miehiä koskeva asevelvollisuus on sukupuolisyöjivä
- Asevelvollisuus luotiin aikana, jolloin naisilla ei ollut äänioikeutta ja monet muutkin oikeudet rajatumpia
- Muut verot ja tulonsiirrot: miehiä ja naisia kohdellaan tasa-arvoisina

Sukupolvinäkökohta

- Asevelvollisuus nuoriin kohdistuva vero
- Vapaaehtoisjärjestelmässä verotaakka kohdistuisi tasaisesti eri ikäryhmille
- Suurten ikäluokkien jääminen eläkkeelle pahentaa tilannetta: muutenkin niukka työvoima tulisi käyttää tehokkaasti

Tappioriskit ja sosiaaliluokka

- Asevelvollisuus ei takaa, että eri sosiaaliryhmillä olisi sama riski joutua sotaan
- USA: alemmat sosiaaliryhmät olivat yliedustettuina myös Vietnamin sodassa, jossa käytössä asevelvollisuus

4. Poliittinen analyysi

Vähemmistöjen verottaminen

- Asevelvollisuus koskee useimmissa maissa lähinnä nuoria miehiä, jotka pieni vähemmistö äänestäjistä
- Enemmistö siirtää verotaakan vähemmistölle
- Yhdysvalloissa asevelvollisuudesta luopuminen osui yhteen äänestysiän laskemisen kanssa

Kansalaismielipide

- Suomessa suuri osa äänestäjistä kannattaa asevelvollisuutta
- Tuki huomattavaa myös verotaakan kantavien nuorten keskuudessa, eli poliittisen taloustieteen näkökulma ei selitä kaikkea

Maanpuolustusasenteet ja armeija

- Maanpuolustuksen tärkeäksi kokevien nuorten odottaisi suorittavan palveluksen myös vapaaehtoisesti
- Samalla päästäisiin eroon tehottomasta siviilipalvelusjärjestelmästä

5. Ei-taloudellisia argumentteja

Kansallinen identiteetti

- Monissa maissa asevelvollisuutta perustellaan eri kansanosien kohtaamisella ja sosiaalisella integraatiolla
 - Jos tämä keskeinen syy, miksi asevelvollisuus ei koske naisia?
 - Koululaitos ja kaavoitus tehokkaampia tapoja varmistaa eri kansanryhmien kohtaaminen

Turvaako asevelvollisuus demokratian?

- Natsi-Saksa, Neuvostoliitto, ja Mussolinin Italia käyttivät asevelvollisuutta
- Maissa, joissa armeija kaapannut vallan, yleensä asevelvollisuus
 - Brasilia 1963, Kreikka 1967, Chile 1973, Argentiina 1976, Turkki 1980

6. Asevelvollisuuden historiasta

Ranskan vallankumouksesta maailmansotiin

- 1793: yleinen asevelvollisuus Ranskassa vallankumoussotien tarpeisiin
- Preussin sotilaallinen menestys 1800-luvulla johti asevelvollisuuden käyttöönottoon useimmissa maissa
- Asevelvollisuusarmeijat mahdollistivat massasodankäynnin: Napoleon ja maailmansodat

7. Empiirisiä tuloksia

Asevelvollisuus ja ansiotaso

- Alankomaissa, Isossa-Britanniassa ja Yhdysvalloissa tehdyt tutkimukset: asevelvollisuuden suorittaminen laskee keskimääräisiä elinkaariansioita
- Taustalla lyhyempi työkokemus ja koulutuksen keskeytys

Asevelvollisuus ja koulutus

- Keller, Poutvaara ja Wagener (2009b): asevelvollisuuden vaikutus korkeakoulutukseen on ollut negatiivinen OECD-maissa 1960-2000
- Italialainen tutkimus: miesten vapauttaminen asevelvollisuudesta lisäsi sekä miesten että naisten kouluttautumista (tietty alue 1980-luvulla)

Asevelvollisuus ja talouskasvu

- Negatiiviset vaikutukset koulutukseen näyttävät johtavan alempaan talouskasvuun.
 - Keller, K., Poutvaara, P. and A. Wagener (2009a), 'Military Draft and Economic Growth in OECD Countries', *Defence and Peace Economics* 20, 373-393.
 - OECD-maat 1960-2000.

8. Kohti vapaaehtoisuutta

Vapaaehtoisarmeija ja reservit

- Jo nyt rauhanturvaajat ja kantahenkilökunta vapaaehtoisia
- Vapaaehtoisarmeija mahdollistaa reservit; nämä nykyistä pienempiä, paremmin varustettuja ja paremmin koulutettuja

Kustannukset

- Valtion budjetissa näkyvät kustannukset kasvaisivat; kokonaistaloudelliset kustannukset laskisivat
- Armeijan tehostaminen ja siviilipalveluksesta luopuminen lieventäisivät työvoimapulaa, joka uhkaa suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle

Kompensoivat toimet

- Varuskuntien lakkauttaminen suuri huoli monilla paikkakunnilla
- Esim. Tuusulassa Hyrylän varuskunnan lakkauttaminen avasi lopulta uusia kasvumahdollisuuksia
- Aluepoliittinen ulottuvuus tärkeää huomioida; tukipaketeille tarvetta korvaavan toiminnan etsimisessä

Miten tehdä vapaaehtoisesta palveluksesta houkuttelevaa?

- Hyvästä työstä hyvä palkka: Armeijan käyville kohtuullinen korvaus
- Armeijassa opitut taidot ja hyödyllinen kokemus tärkeä osa korvausta
- Reserveistä pidettävä hyvää huolta: kertausharjoitukseen riittävästi rahaa